

Sensitief worden voor verwondering bij leerlingen.

Vertrekken vanuit vragen van leerlingen

Verwondering is de basis van een gezonde nieuwsgierigheid! Om meer te leren over de wereld start je vaak bij verwondering. Vanuit die attitude komen vragen of problemen naar voor die leerlingen verder willen onderzoeken. Er zijn verschillende vormen die inspraak van leerlingen kunnen bevorderen. Een geschikte werkvorm om de beginsituatie van de klas en de individuele leerlingen na te gaan is de kring. De kring houdt je bij voorkeur enkele weken voor de start van een nieuw WO-thema zodat maximaal rekening gehouden kan worden met de verkregen informatie. Niemand kent de leef- en belevingswereld van kinderen zo goed als de kinderen zelf. Het is belangrijk om als leraar ruimte te laten voor inspraak van de leerlingen.

Vragen die je stelt aan de leerlingen in de kring:

- 1) Wat weten we al over het thema dieren? Navragen bij de leerlingen en vorige leraars.
- 2) Wat willen we weten? Concrete vragen i.v.m. het project.
- 3) Wat willen we DAAROM maken en doen? Concrete ideeën en invulling voor het project.

Geef de voorkeur aan wat- en hoe-vragen en niet aan waarom vragen. Stel vragen die het denken stimuleren. Waarom vragen kunnen soms bedreigend zijn omdat ze vaak peilen naar de waarden van deelnemers. Trek het gesprek open met wie vragen “Wie heeft dat ook al eens meegemaakt?”. Bouw de moeilijkheid van je vragen op. Zo kan je starten met meer gesloten vragen om daarna over te gaan naar open vragen die de rijkste taal uitlokken.

Noteer op verschillende flappen de antwoorden (samenvatting) op elke vraag. Op basis hiervan ga je als leraar, eventueel samen met de leerlingen, activiteiten plannen in de verschillende domeinen van wereldoriëntatie.

Zorg ervoor dat iedereen zijn of haar idee kan delen met de groep. Niet elk kind voelt zich aangesproken om voor een hele klasgroep zijn of haar eigen mening te vertellen. Zorg ervoor dat je de drempel erg laag legt zodat iedereen betrokken wordt. Stel regelmatig vragen waarbij leerlingen (die akkoord gaan) enkel hun hand moeten opsteken. Zo krijg je ook informatie van leerlingen die zich niet zo veilig voelen. Laat af en toe iets meedelen aan een buur of in kleine groepjes. Het is ook minder uitdagend wanneer je de informatie van je groep moet presenteren dan je eigen mening te delen met een groep, zeker wanneer het over persoonlijke informatie of een mening gaat.

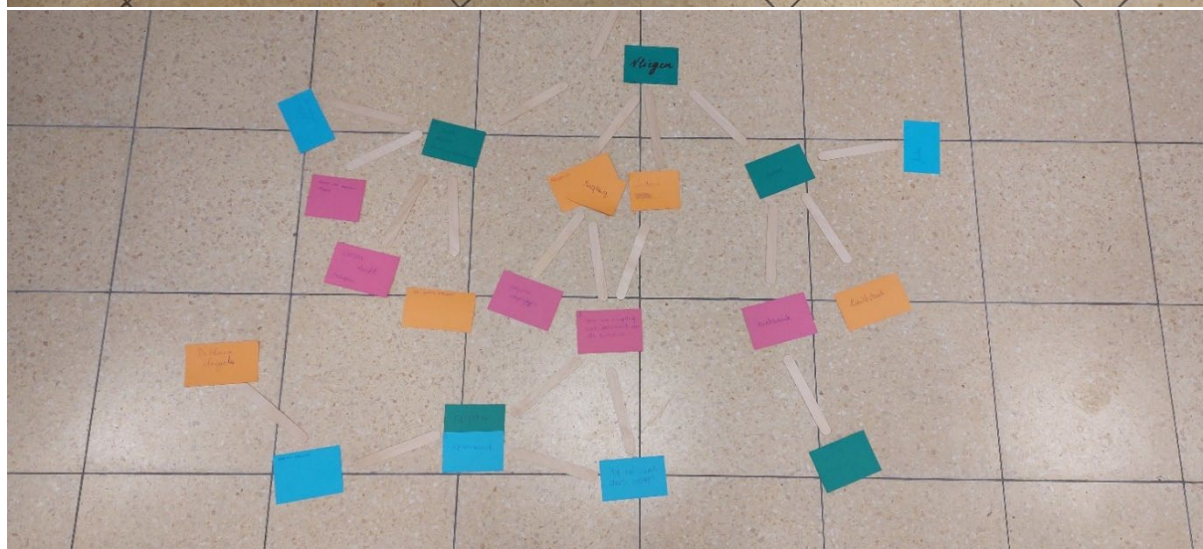
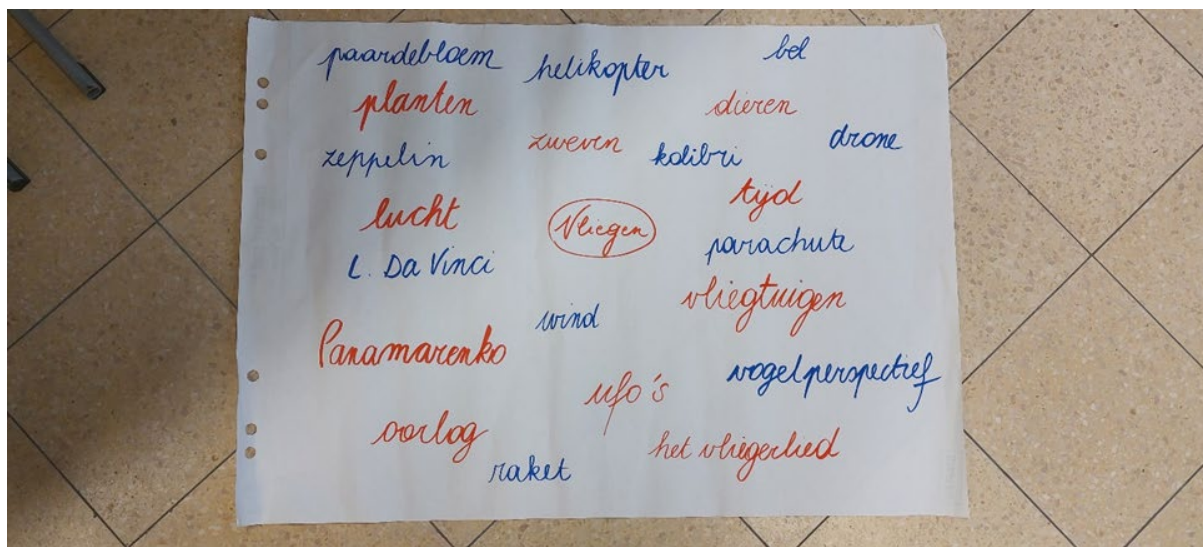
Met een voorwerp of praatstok kan je meer structuur brengen in je kringgesprek. Zo wordt het voor iedereen duidelijk wie aan het woord is. Zo helpt het ook om regelmatig te herverwoorden of parafaseren “Bedoel je dan ...?” of “Heb ik goed gehoord dat ...?”.

Wanneer je klas veel ervaring heeft met kringgesprekken, kan je als leraar je coachende rol verkleinen en zelfs doorgeven aan de leerlingen.

Tussentijds kan je leerlingen ook laten snuisteren in de WO-hoek / boekentafel. Materialen en boeken kunnen inspirerend werken, nieuwe vragen oproepen, ... bijkomende informatie vul je verder aan op de flappen.

Naar aanleiding van het WO-thema's 'vliegen' en 'dieren' hielden de studenten van de lerarenopleiding een verkennend kringgesprek met hun leerlingen. Tijdens deze introductie van het thema werden leerlingen geprikkeld voor het nieuwe thema en gevraagd naar hun interesses en bijkomende vragen. Door leerlingen inspraak te geven en te betrekken, vergroot de motivatie. Tijdens het uitwerken van de lessenreeks rond vliegen, hield de student rekening met de wensen van de leerlingen. Zo legde een groepje de focus op de ruimte en raketten en wilde een ander groepje de vleugels van vogels en vliegtuigen vergelijken. Achteraf bleek dat leerlingen meer verwonderd waren en enthousiaster aan de slag gingen. Als leerlingen meer een stempel kunnen drukken op een nieuw thema, wordt het meer van hun. En zal de betrokkenheid toenemen. Ruimte geven voor inspraak zal ook de betekenisgeving bevorderen (zie deel 5).

Ontdekken en experimenteren wekt nieuwe vragen op. Leerlingen konden hun vragen kwijt in een ideeënbuis.

Uitgewerkte WO-thema's rond het thema vliegen, vind je in de bijlagen.

Taalcompetenties

Naast de expliciete WO-competenties komen tijdens de kring ook verschillende taalcompetenties aan bod. Zo kan je als leraar volgende deelvaardigheden van mondelinge taalvaardigheid probleemloos integreren: luisterbegrip, vertellen, receptieve woordenschat en expressieve woordenschat. Verschillende deelvaardigheden beïnvloeden elkaar, zo zal een leerling met een beperkte woordenschat ook moeite hebben om deze woorden in de juiste context te gebruiken.

Als leraar gebruik je best ook een uitdagende woordenschat zodat de nieuwe woordenschat voldoende in de juiste context wordt geplaatst. Met behulp van leermiddelen kan je nog meer kracht bijzetten.

Het betrekken van minder talige leerlingen bij een kringgesprek in de klas vereist zorgvuldige aandacht voor hun behoeften en het creëren van een inclusieve omgeving waarin ze zich comfortabel voelen om deel te nemen. Maak waar mogelijk gebruik van visuele hulpmiddelen zoals afbeeldingen, diagrammen, kaarten of grafieken die het onderwerp van het gesprek verduidelijken en ondersteunen. Dit helpt minder talige leerlingen om de inhoud beter te begrijpen en zich gemakkelijker uit te drukken. Ondersteun je uitleg door het gebruik van gebaren en non-verbale communicatie om ideeën te versterken en te verduidelijken. Stel vragen op verschillende niveaus van complexiteit, zodat alle leerlingen kunnen deelnemen op basis van hun eigen begrip en vaardigheidsniveau. Geef eventueel minder talige leerlingen de mogelijkheid om antwoorden te geven in hun moedertaal of gebruik ondersteunende taal hulpmiddelen zoals vertaalde woordenlijsten of eenvoudige zinnen. In het thema dieren werd een ondersteunende woordenlijst gebruikt waar zowel leerlingen als de leraar woorden kunnen aan toevoegen of raadplegen. Het woord in de context plaatsen is een belangrijke stap.

Wanneer je uitwisselmomenten met buur of in kleine groepjes voorziet, moedig dan samenwerking aan tussen minder talige leerlingen en hun klasgenoten. Laat meer taalvaardige leerlingen fungeren als 'taalmaatjes' die helpen bij vertalingen, uitleg en het aanmoedigen van deelname. Laat leerlingen met verschillende taalvaardigheden in kleine groepen werken waarin iedereen kan bijdragen op zijn of haar eigen manier. In sommige gevallen is het aangewezen om leerlingen die met eenzelfde deelvaardigheid worstelen net samen in een homogeen groepje te zetten. Zo kan je veel specifiekere werk gaan.

Nieuwe vragen uitlokken, nieuwe interessegebieden aanboren

Een **impressiemoment** is een krachtig en vaak eerste contactmoment met een nieuw thema of onderwerp, bedoeld om de nieuwsgierigheid van de leerlingen te wekken en hen te motiveren om zich verder in het onderwerp te verdiepen. Het dient als een inspirerende en prikkelende introductie die de betrokkenheid van de leerlingen direct verhoogt. Het gebruik van beelden, geluiden, geuren, en tastbare materialen kan een sterker effect hebben. Het vertellen van een verhaal of het creëren van een ervaring helpt om het thema levendig te maken. Het doel van een impressiemoment is om een krachtige eerste indruk te maken en de leerlingen enthousiast te maken voor het leerproces dat volgt.

Enkele voorbeelden van impressiemomenten die de verwondering van leerlingen kan opwekken en vragen zal oproepen:

- Een deskundige uitnodigen die boeiend over het onderwerp kan vertellen en demonstraties kan geven. Zo kan een imker vertellen over het proces om honing te maken.
- Een bezoek aan een relevante locatie, zoals een museum, natuurgebied, of bedrijf. Een bezoek aan een chocoladefabriek zal meer beklijven en vragen oproepen dan enkele prenten van het productieproces. Ook de geluiden en geuren maken deel uit van de ervaring.

- Gebruik van video's, afbeeldingen, muziek, of andere media om het thema visueel en auditief aantrekkelijk te introduceren.
- Een activiteit waarbij de leerlingen zelf iets kunnen maken of doen dat verband houdt met het thema. Een dagje meehelpen met Natuurpunt in een natuurgebied is een fijne trigger voor een thema rond biodiversiteit of ecosystemen.
- Een doos met voorwerpen die gerelateerd zijn aan het thema, waarbij de leerlingen moeten raden wat het thema is aan de hand van de voorwerpen. Spannend wanneer de leraar een reiskoffer meebrengt en tijdens de kring enkele voorwerpen tevoorschijn tovert.
- Een boeiend verhaal dat aansluit bij het thema en de verbeelding van de leerlingen aanspreekt. In het deel 'Verbeelding stimuleren' wordt het boek 'Lichtjes uit de ruimte' verder uitgewerkt.

Denksleutels (ook wel 'thinking keys' genoemd) zijn creatieve hulpmiddelen die leraren kunnen gebruiken om het denkvermogen en probleemoplossend vermogen van leerlingen te stimuleren. Deze sleutels zijn ontworpen om leerlingen uit te dagen om op verschillende manieren naar problemen en situaties te laten kijken, waardoor hun analytische en creatieve denkvaardigheden worden ontwikkeld. Leerlingen komen tot inzichten die ze uit zichzelf niet hadden bekomen.

Je kan denksleutels inzetten op verschillende momenten. Een leraar kan ze integreren in de kring om een thema open te breken. Denksleutels zijn ook een ideale werkvorm om te gebruiken bij een hoekenwerk. Leerlingen gaan dan in kleine groepjes in gesprek over een bepaald thema. Leerlingen die uitdaging nodig hebben zijn vaak gebaat bij het gebruik van denksleutels, hierdoor een zeer geschikt instrument om te differentiëren. Het spreekt voor zich dat denksleutels bijdragen aan een krachtige taalleeromgeving.

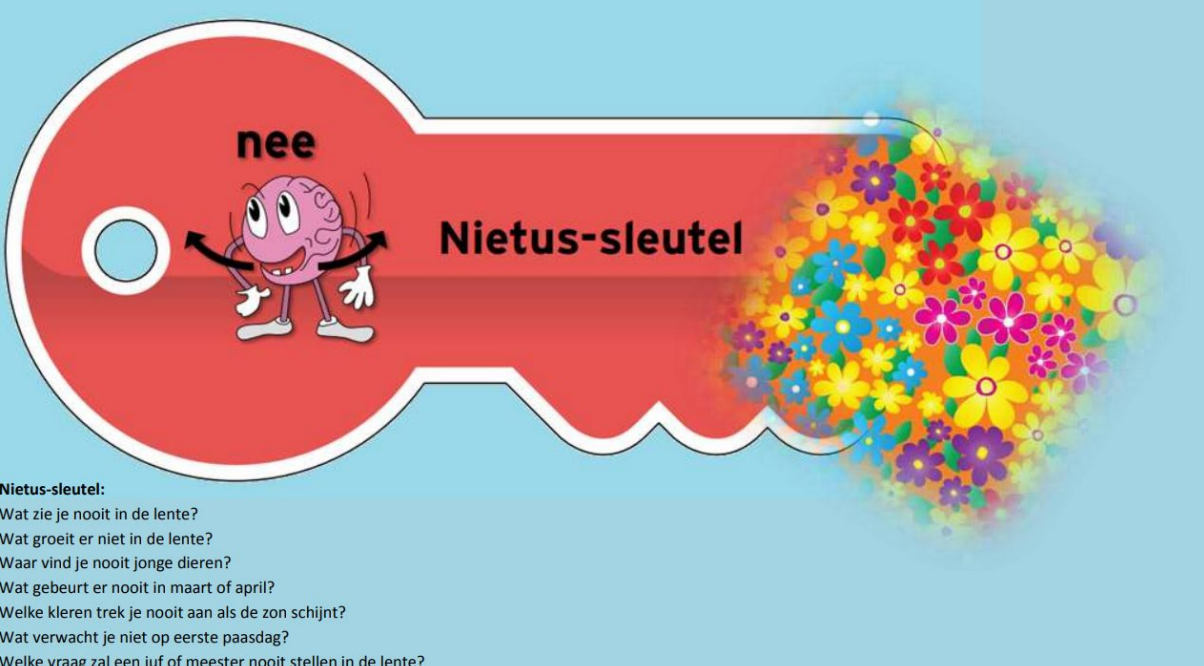
Enkele voorbeelden van denksleutels rond het thema lente:

Vraagsleutel:
 Het antwoord is: "In de lente." Welke vragen kun je bedenken?

Bedenk vragen waarop alleen het antwoord: "Als het lente wordt." mogelijk is.
 Bedenk vragen waarop alleen het antwoord: "Het eerste jaargetijde" mogelijk is.
 Bedenk vragen waarop alleen het antwoord: "Lammetjes en kuikentje" mogelijk is.

Bedenk vragen met de woorden '**bloemen in de tuin**' waarop alleen het antwoord: "Nee" mogelijk is.
 Bedenk vragen met de woorden '**het zonnetje**' waarop alleen het antwoord: "Lekker" mogelijk is.

A large red key graphic with a white outline. The head of the key contains a cartoon brain character with a pink face, eyes, and a smiling mouth, with two black arrows pointing outwards. Above the brain is the word "nee" in bold black text. To the right of the brain, the text "Nietus-sleutel" is written in bold black. The shaft of the key is decorated with a vibrant, multi-colored floral pattern. The background is a light blue gradient.

Nietus-sleutel:
Wat zie je nooit in de lente?
Wat groeit er niet in de lente?
Waar vind je nooit jonge dieren?
Wat gebeurt er nooit in maart of april?
Welke kleren trek je nooit aan als de zon schijnt?
Wat verwacht je niet op eerste paasdag?
Welke vraag zal een juf of meester nooit stellen in de lente?

A large yellow key graphic with a white outline. The head of the key contains a cartoon character with a pink face, a red nose, and a green and red hat with a yellow bell. The character has its arms raised in a laughing gesture. To the right of the character, the text "Lachwekkend-sleutel" is written in bold black. The shaft of the key is decorated with a vibrant, multi-colored floral pattern. The background is a light blue gradient.

Lachwekkende sleutel:
Bedenk argumenten om de volgende stellingen/uitspraken te verdedigen:
Het zou beter zijn als alle bloemen zwart wit zouden zijn.
De zon moet 's nachts ook schijnen.
Alle jonge dieren moeten uit een flesje drinken.
De paashaas moet leren vliegen.
Vierkante eieren zijn beter.

Bronnen

Valk, A. e.a. (2016). Actief met taal in de zaakvakken. Uitgeverij Coutinho, p. 159

Van den Bergh, L. e.a. (2021) Begeleiden van actief leren. Uitgeverij Coutinho. p. 203

Van den Herik, M. en Schuitema, A. (2021). Een onderzoekende houding. Uitgeverij Coutinho, p. 125

Van der Wateren, D.. (2020) De denkende klas. Lannoo Campus, p. 200

https://www.jenaplan.nl/userfiles/files/meesterstukken/nieuwsgierigheid_ontwikkelen_bij_wo.pdf

<https://onderzoekonderwijs.net/2017/09/01/verwondering-in-de-les/>

https://p.cygnus.cc.kuleuven.be/bbcswebdav/pid-35839271-dt-content-rid-340555423_2/courses/B-UCLL-ML208h-2223/art-lord-of-the-kring-oostmalle.pdf

<https://www.swvpo3006.nl/dit-zijn-denksleutels/#:~:text=Dit%20zijn%20de%20denksleutels,sleutel%20en%20de%20overeenkomst%20sleutel.>